
**Binaların informasiya modelləşdirməsi (BIM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması — Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək informasiyaların idarə edilməsi —
Hissə 2: Aktivlərin icra mərhələsi**

**Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling —
Part 2: Delivery phase of the assets**

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

Elçin İsaqzadə küç., 7-ci köndələn
Telefon: +99412-514-96-03
Email: office@azstand.gov.az

MÜQƏDDİMƏ

1. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ tərəfindən hazırlanıb və təqdim edilib.
2. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” publik hüquqi şəxsin “___” “___” 2024-cü il tarixli _____ Qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
3. Bu standart ISO 19650-2:2018 “Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling Part 2: Delivery phase of the assets” beynəlxalq standartı ilə eynidir (İDT).

This standard is identical (İDT) to the ISO 19650-2:2018 “Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling Part 2: Delivery phase of the assets” International standard.
4. İlk dəfə tətbiq edilir.
5. Dövlət standartında müəyyən edilən tələblərin beynəlxalq standartlara, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın ilkin yoxlama müddəti 2025-cü il, dövrü yoxlama müddəti ildə 1 dəfədir.

MÜNDƏRİCAT

Ön Söz.....	VI
Giriş.....	VII
1 Tətbiq sahəsi.....	1
2 Normativ istinadlar.....	1
3.1 Terminlər və təriflər.....	1
3.1.1 Ümumi terminlər.....	2
3.1.2 Aktiv və layihələrlə bağlı terminlər.....	2
3.1.3 İnformasiyaların idarə edilməsi ilə əlaqədar terminlər.....	2
3.2 Simvollar.....	4
4 Aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi.....	5
5 Aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi prosesi.....	5
5.1 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Qiymətləndirmə və ehtiyac.....	5
5.1.1 İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin təyin edilməsi.....	5
5.1.2 Layihənin informasiya tələblərinin müəyyən edilməsi.....	6
5.1.3 Layihə üzrə informasiyaların təqdim edilməsi mərhələlərinin müəyyən edilməsi.....	6
5.1.4 Layihənin informasiya standartının müəyyən edilməsi.....	6
5.1.5 Layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının müəyyən edilməsi 7	7
5.1.6 Layihənin istinad informasiyaları və paylaşılan resurslarının müəyyən edilməsi.....	7
5.1.7 Layihənin ümumi verilənlər mühitinin müəyyən edilməsi.....	7
5.1.8 Layihənin informasiya protokolunun müəyyən edilməsi.....	8
5.1.9 Qiymətləndirmə və ehtiyac istiqamətində fəaliyyətlər.....	8
5.2 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Tenderə dəvət.....	9
5.2.1 Təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi.....	9
5.2.2 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların toplanması.....	10
5.2.3 Tender təklifi tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyən edilməsi.....	10
5.2.4 Tenderə dəvət informasiyalarının tərtib edilməsi.....	10
5.2.5 Tenderə dəvət fəaliyyətləri.....	11
5.3 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Tender təklifi.....	11
5.3.1 İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin irəli sürülməsi.....	11
5.3.2 İcra qrupunun BİM-in icra planının müəyyən edilməsi (təyinatdan əvvəl).....	11
5.3.3 Tapşırıq qrupunun qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirilməsi.....	12
5.3.4 İcra qrupunun qabiliyyət və imkanlarının müəyyən edilməsi.....	13
5.3.5 İcra qrupunun cəlbətmə planının müəyyən edilməsi.....	13
5.3.6 İcra qrupunun risk reyestrinin müəyyən edilməsi.....	13
5.3.7 İcra qrupunun tender təklifinin tərtib edilməsi.....	14
5.3.8 Tender təklifi istiqamətində fəaliyyətlər.....	14
5.4 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Təyinat.....	14
5.4.1 İcra qrupunun BİM-in icra planının təsdiqlənməsi.....	14

5.4.2	İcra qrupunun ətraflı məsuliyyət matrisinin müəyyən edilməsi	15
5.4.3	Baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi.....	15
5.4.4	Tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi plan(lar)ının müəyyən edilməsi.....	16
5.4.5	İnformasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planın müəyyən edilməsi	16
5.4.6	Baş təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması.....	16
5.4.7	Təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması.....	17
5.4.8	Təyinat fəaliyyətləri	17
5.5	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Cəlbətmə	17
5.5.1	Resursların cəlb edilməsi.....	17
5.5.2	İnformasiya texnologiyalarının cəlb edilməsi	18
5.5.3	Layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının test edilməsi.....	18
5.5.4	Cəlbətmə fəaliyyətləri.....	18
5.6	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiyaların birgə istehsalı	19
5.6.1	İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların mövcudluğunun yoxlanması	19
5.6.2	İnformasiyaların yaradılması	19
5.6.3	Keyfiyyətə nəzarət yoxlamasının həyata keçirilməsi.....	19
5.6.4	İnformasiyaların təhlil edilməsi və paylaşılmaq üçün təsdiqlənməsi.....	20
5.6.5	İnformasiya modelinin təhlil edilməsi	20
5.6.6	İnformasiyaların birgə istehsalı istiqamətində fəaliyyətlər	20
5.7	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya modelinin təqdim edilməsi.....	21
5.7.1	Baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən icazə verilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi .	21
5.7.2	İnformasiya modelinin təhlil edilməsi və ona icazə verilməsi.....	21
5.7.3	Təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi	22
5.7.4	İnformasiya modelinin təhlil və qəbul edilməsi.....	22
5.7.5	İnformasiya modelinin təqdim edilməsi istiqamətində fəaliyyətlər.....	22
5.8	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Layihənin yekunlaşdırılması	23
5.8.1	Layihə informasiya modelinin arxivləşdirilməsi.....	23
5.8.2	Gələcək layihələr üçün öyrənilmiş dərslərin ümumiləşdirilməsi	23
5.8.3	Layihənin yekunlaşdırılması istiqamətində fəaliyyətlər.....	23
	Əlavə A (məlumat üçün) İnformasiyaların idarə edilməsi üzrə təyinat matrisi.....	25
	BİBLİOQRAFIYA.....	29

Ön Söz

Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı (ISO) milli standartlaşdırma orqanlarının (ISO-nun üzv orqanları) ümumdünya federasiyasıdır. Beynəlxalq standartların hazırlanması işi adətən ISO-nun texniki komitələri vasitəsilə həyata keçirilir. Texniki komitənin yaradılma məqsədini təşkil edən predmetdə maraqlı olan hər bir üzv orqan həmin komitədə təmsil olunmaq hüququna malikdir. Bu işdə ISO ilə əlaqələndirmə şəraitində, beynəlxalq təşkilatlar, həmçinin hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları da iştirak edir. ISO bütün elektrotexniki standartlaşdırma məsələlərində Beynəlxalq Elektrotexnika Komissiyası (IEC) ilə yaxından əməkdaşlıq edir.

Bu sənədi hazırlamaq üçün istifadə olunan və onun sonrakı saxlanması üçün nəzərdə tutulan prosedurlar ISO/IEC Direktivlərinin 1-ci hissəsində təsvir edilir. Müxtəlif növ ISO sənədləri üçün tələb olunan fərqli təsdiq meyarları xüsusilə qeyd edilməlidir. Bu sənəd ISO/IEC Direktivlərinin 2-ci hissəsinin redaksiya qaydalarına uyğun olaraq tərtib olunub (bax: www.iso.org/directives).

Bu sənədin bəzi elementlərinin patent hüquqlarının predmeti ola biləcəyi ehtimalına diqqət yetirilir. ISO bu cür patent hüquqlarının hər hansı birinin və ya hamısının müəyyən edilməsinə görə məsuliyyət daşımır. Sənədin hazırlanması zamanı müəyyən edilmiş hər hansı patent hüquqlarının təfərrüatları "Giriş" bölməsində və/yaxud ISO-nun daxil olmuş patent bəyannamələrinin siyahısında təqdim olunacaq (bax: www.iso.org/patents).

Bu sənəddə istifadə edilən hər hansı ticarət adı istifadəçilərin rahatlığı üçün verilən informasiyadır və onun dəstəkləndiyini ehtiva etmir.

Standartların könüllü xarakter daşması, uyğunluğun qiymətləndirilməsi ilə bağlı ISO-nun xüsusi termin və ifadələrinin mənasına dair izahat, eləcə də Ümumdünya Ticarət Təşkilatının (ÜTT) Ticarətdə Texniki Maneələr Sazişində əksini tapan prinsiplərə ISO-nun sadıqlıyı haqqında məlumat üçün aşağıdakı keçidə daxil ola bilərsiniz: www.iso.org/iso/foreword.html.

Hazırkı sənəd ISO-nun binalar və mülki mühəndislik işləri üzrə 59 sayılı *Texniki Komitəsi, binaların informasiya modelləşdirməsi (BIM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması* üzrə 13 sayılı *Alt Komitə tərəfindən hazırlanıb*.

ISO 19650 seriyasındakı bütün hissələrin siyahısı ilə ISO-nun internet saytında tanış ola bilərsiniz.

Bu sənədlə bağlı hər hansı rəy və ya suallar istifadəçinin milli standartlaşdırma orqanına yönəldilməlidir. A

Bu orqanların tam siyahısını aşağıdakı keçiddən əldə etmək olar: www.iso.org/members.html.

Giriş

0.1 Məqsəd

Bu sənəd təyin edən tərəfin aktivlərin icra mərhələsində informasiya tələblərini müəyyən etməsinə, (çoxsaylı) təyin edilmiş tərəflərin effektiv və səmərəli şəkildə informasiya istehsal edə bilmələri üçün düzgün kommersiya və əməkdaşlıq mühitini təmin etməsinə imkan yaradır.

Bu sənəd bütün ölçülərə və mürəkkəblik səviyyələrinə malik olan tikilmiş aktivlərə və tikinti layihələrinə şamil edilir. Buraya iri komplekslər, infrastruktur şəbəkələri, ayrı-ayrı binalar və infrastruktur elementləri və onları ərsəyə gətirən layihələr və ya proqramlar daxildir. Bununla belə, hazırkı sənəddə ehtiva olunmuş tələblər aktivin və ya layihənin miqyasına və mürəkkəbliyinə mütənasib və uyğun şəkildə tətbiq edilməlidir. Xüsusilə, aktivlərin satın alınması və ya layihə üzrə təyin edilmiş tərəflərin cəlb edilməsi prosesinin mövcud texniki satınalma və cəlb etmə proseslərinə mümkün qədər inteqrasiya olunması vacibdir.

Bu sənəddə, xüsusilə 5-ci bənddə tələblərə istinadən “nəzərə almalıdır” ifadəsindən geniş istifadə edilir. Bu ifadədən sözügedən şəxsin bənddə təsvir edilən əsas tələblə əlaqədar ətraflı götür-qoy etməli olduğu komponentlərin siyahısını təqdim etmək üçün istifadə olunur. Onun tamamlanması üçün tələb olunan əsaslandırma və müddət layihənin mürəkkəbliyindən, cəlb edilmiş şəxs(lər)in təcrübəsindən və binaların informasiya modelləşdirməsinin tətbiqi ilə bağlı hər hansı dövlət siyasətinin tələblərindən asılıdır. Qismən kiçik və ya sadə layihədə “nəzərə almalıdır” bəndlərinin bəziləri çox tez tamamlana və ya məqsədəuyğun olmadığı üçün ötürülə bilər.

“Nəzərə almalıdır” ifadələrindən hansıların məqsədəuyğun olduğunun müəyyən edilməsinə yardım edə biləcək üsullardan biri hər bir ifadəni təhlil etmək və müxtəlif ölçü və ya mürəkkəblikdə olan layihələr üçün şablonlar yaratmaq ola bilər.

Bu sənəd istənilən təyin edən tərəf tərəfindən istifadə edilə bilər. Təyin edən tərəf bu sənədi hər hansı aktivə (layihəyə) tətbiq etmək niyyətində olduqda bu, təyinatda öz əksini tapmalıdır.

Bu sənəd icra qruplarının informasiyanı əməkdaşlıq şəraitində hazırlamasına, lazımsız fəaliyyətlərin sayının minimuma endirilməsinə imkan verən fəaliyyətlərin daxil olduğu informasiya idarəetmə prosesini müəyyən edir.

Bu sənəd başlıca olaraq aşağıda qeyd edilmiş şəxslər tərəfindən istifadə üçün nəzərdə tutulub: (bax: Şəkil 1):

- aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi və ya istehsalı prosesində iştirak edən şəxslər;
- tikinti layihələrinin müəyyən edilməsi və satın alınmasında iştirak edən şəxslər;
- təyinatların müəyyənləşdirilməsi və birgə işin asanlaşdırılması ilə məşğul olanlar;
- aktivlərinin layihələndirilməsi, tikintisi, istismara verilməsi, texniki xidməti və istismardan çıxarılmasında iştirak edən şəxslər;
- təşkilatlarının maraqları çərçivəsində aktivlər hesabına dəyərlərin reallaşdırılması üçün məsuliyyət daşıyan şəxslər.

Sənədə tikilmiş aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi ilə əlaqədar olan, ən yaxşı təcrübə müəyyən edilənə qədər müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilməli və qiymətləndirilməli olan tələblər daxildir.

Şərti işarələr

AIM	aktiv informasiya modeli
PIM	layihə informasiya modeli
A	icra mərhələsinin başlanması — müvafiq informasiyaların AIM-dən PIM-ə ötürülməsi
B	layihə konsepsiyası modelinin tədricən virtual tikinti modelinə çevrilməsi
C	icra mərhələsinin sonu — müvafiq informasiyaların PIM-dən AIM-ə köçürülməsi

Şəkil 1 — Bu sənədin tətbiq sahəsi

0.2 Müvafiq milli standartlara uyğun milli əlavə

Bu sənədin uğurla icra edilməsi üçün tələb olunan, konkret region və ölkələrə aid olan, hazırda beynəlxalq standartda daxil edilmək üçün münasib olmayan bir neçə standart mövcuddur. Buna görə də milli standartlaşdırma orqanları milli əlavə çərçivəsində təmsil etdikləri region və ya ölkəyə uyğun standartlar tərtib etməyə və sənədləşdirməyə təşviq edilir. Milli əlavələr həmçinin müxtəlif mürəkkəbliyə malik layihələrdə bu sənədin necə icra edilməli olduğuna dair yerli şəraitə uyğunlaşdırılmış təlimat və tövsiyələr təmin edə bilər.

0.3 Başqa standartlarla əlaqə

Bu sənədə daxil olan tələblərin tətbiqi ilə əlaqəli anlayış və prinsiplər ISO 19650-1 standartında təqdim edilir.

Aktivlərin idarə edilməsi haqqında ümumi məlumatlarla ISO 55000 standartında tanış ola bilərsiniz.

Təyin edən tərəflər ISO 19650-1 və ISO 55000 standartlarına daxil olan anlayış və prinsiplərin nəzərə alınmasının bu sənəddə təqdim edilən tələblərin icrasına və təşkilatları daxilində aktivlərin idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsinə kömək edə biləcəyini görə bilər.

0.4 ISO 19650 seriyasının üstünlükləri

Bu seriyanın məqsədi aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların effektiv və səmərəli şəkildə satın alınması, istifadə və idarə edilməsi vasitəsilə bütün tərəflərə biznes məqsədlərinə nail olmaqda dəstək göstərməkdir.

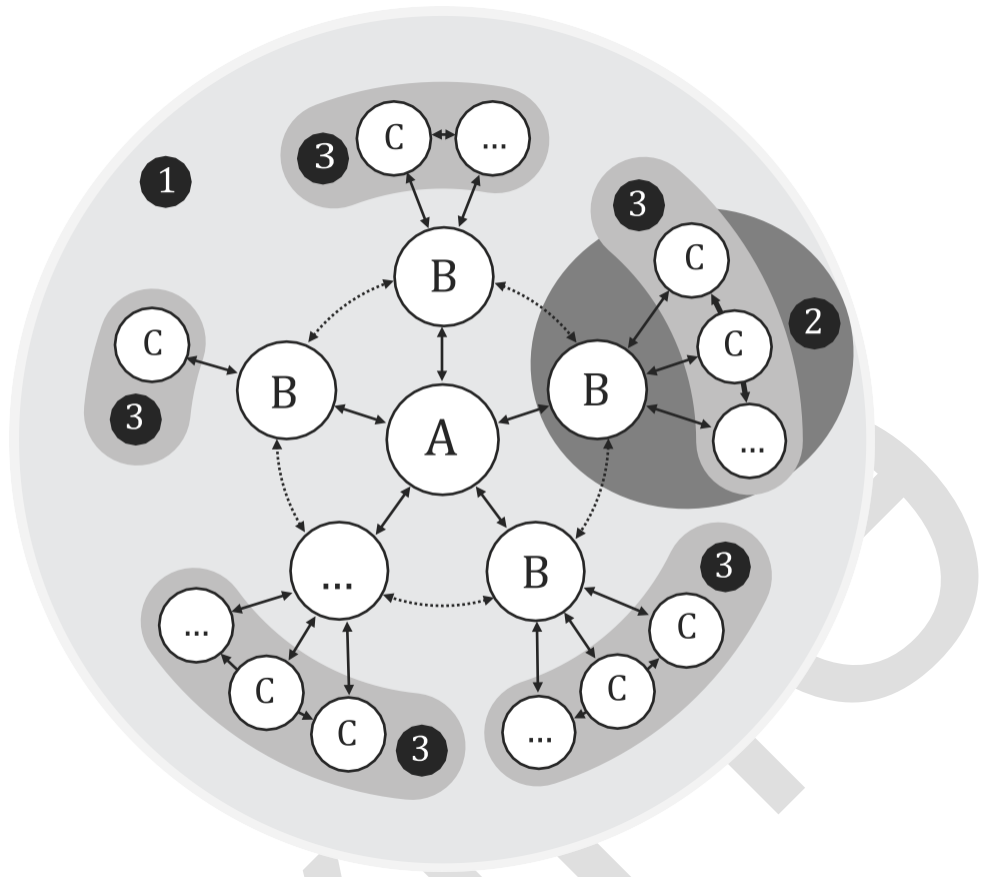
Bu sənədlərin hazırlanmasında beynəlxalq əməkdaşlıq ən geniş təşkilat, mədəniyyət, təyinat dairəsində ən geniş aktiv spektrinə tətbiq edilə bilən ümumi informasiya idarəetmə prosesini müəyyən etməyə imkan yaradır.

0.5 İnformasiyaların idarə edilməsi üçün tərəflər və qruplar arasında qarşılıqlı əlaqələr

Bu sənədin məqsədləri çərçivəsində şəkil 2-də tərəflər və qruplar arasında informasiyaların idarə edilməsi üçün qarşılıqlı əlaqələr göstərilir və ona müqavilə üzrə münasibətlərin müəyyən edilməsi kimi baxılmamalıdır.

Bu sənəddə hər bir alt fəaliyyətə görə məsuliyyət daşıyan tərəfin müəyyənləşdirilməsi və təyin edilməsi üçün həm tərəf, həm də qruplara aid terminlərdən istifadə edilir.

QEYD İcra qrupları istənilən vaxt layihə komandalarına qoşula və ya komandaları tərk edə bilər.

Şerti işarələr

- A təyin edən tərəf
  - B baş təyin edilmiş tərəf
  - C təyin edilmiş tərəf
  - ... dəyişən məbləğ
  - 1 layihə komandası
  - 2 icra qrupunun illüstrasiyası
  - 3 tapşırıq qrupu (qrupları)
- informasiya tələbləri və informasiya mübadiləsi
 informasiyaların əlaqələndirilməsi

Şəkil 2 — İnformasiyaların idarə edilməsi üçün tərəflər və qruplar arasında qarşılıqlı əlaqələr

Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması — Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək informasiyaların idarə edilməsi — Hisse 2: Aktivlərin icra mərhələsi

AZS ISO 19650-2:2024

Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling — Part 2: Delivery phase of the assets

Tətbiq edilmə tarixi: “ _____ ” _____ 2024-cü il

1 Tətbiq sahəsi

Bu sənəd aktivlərin icra mərhələsi və onun çərçivəsində informasiya mübadilələri kontekstində binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edilməklə informasiyaların idarəetmə prosesi formasında idarə edilməsi üçün tələbləri müəyyən edir.

Bu sənəd seçilən satınalma strategiyasından asılı olmayaraq bütün aktiv növlərinə bütün növ və ölçülərdəki təşkilatlar tərəfindən tətbiq edilə bilər.

2 Normativ istinadlar

Mətnə aşağıdakı sənədlərə əl istinad edilir ki, onların məzmunlarının bir hissəsi və ya hamısı bu sənədin tələblərini təşkil edir. Tarixin göstərdiyi istinad hallarında yalnız qeyd edilən nəşr nəzərə alınır. Tarixin göstərilmədiyi istinadlarda istinad edilən sənədin son nəşri (istənilən düzəlişlər daxil olmaqla) nəzərə alınır.

ISO 19650-1, Organization of information about construction works — Information management using building information modelling — Part 1: Concepts and Principles (*ISO 19650-1, Tikinti işləri haqqında informasiyaların təşkili — Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edilərək informasiyaların idarə edilməsi — 1-ci hissə: anlayış və prinsiplər*)

ISO 12006-2, Building construction — Organization of information about construction works — Part 2: Framework for classification (*ISO 12006-2, Bina tikintisi — Tikinti işləri haqqında informasiyaların təşkili — 2-ci hissə: Təsnifat üçün əsas prinsiplər*)

3 Terminlər, təriflər və simvollar

3.1 Terminlər və təriflər

Bu sənədin məqsədləri çərçivəsində ISO 19650-1 standartında müəyyən edilən aşağıdakı termin və təriflər tətbiq edilir.

ISO və IEC standartlaşdırmada istifadə üçün terminoloji məlumat bazalarını aşağıdakı veb-ünvanlarda saxlayır:

- ISO-nun onlayn axtarış platforması: <https://www.iso.org/obp>
- IEC-in elektropediya: <http://www.electropedia.org/>

3.1.1 Ümumi terminlər

3.1.1.1

qəbul meyarları

acceptance criteria

tələbi ödənməmiş hesab etmək üçün tələb olunan dəlillər

[MƏNBƏ: ISO 22263:2008, 2.1]

3.1.2 Aktiv və layihələrlə bağlı terminlər

3.1.2.1

layihə komandası

project team

təyin edən tərəf və bütün icra qrupları

3.1.2.2

iş planı

plan of work

layihənin tərtibatı, tikinti işləri və texniki qulluğun əsas mərhələlərini ətraflı təsvir edən, əsas tapşırıqları və şəxsləri müəyyən edən sənəd

Qeyd 1: İş planı layihə çərçivəsində sökülmə və təkrar emal mərhələlərinin daxil edilməsi məqsədilə genişləndirilə bilər.

[MƏNBƏ: ISO 6707-2:2017, 3.2.19, düzəliş edilib — Alternativ ifadələr “mərhələ planı” və “layihə planı” silinib, Qeyd 1 əlavə edilib].

3.1.3 İnformasiyaların idarə edilməsi ilə əlaqədar terminlər

3.1.3.1

BİM-in icra planı

BIM execution plan

təyinatın informasiyaların idarə edilməsi aspektlərinin icra qrupu tərəfindən necə həyata keçiriləcəyini izah edən plan

Qeyd 1: Təyinatdan əvvəlki BİM-in icra planında əsas diqqət icra qrupunun informasiyaların idarə edilməsinə təklif edilən yanaşması, eləcə də onun informasiyaları idarə etmək qabiliyyəti və imkanları üzərində cəmləşdirilir.

3.1.3.2

İnformasiyaların təqdim edilməsi mərhələsi

information delivery milestone

Əvvəlcədən müəyyən edilmiş informasiya mübadiləsi üçün planlaşdırılmış fəaliyyət

3.1.3.3

İnformasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş plan

ITEBP

master information delivery plan

MIDP

Tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi üçün nəzərdə tutulan bütün müvafiq planları özündə birləşdirən plan (3.1.3.4)

3.1.3.4

tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi planı

TITEP

task information delivery plan

TIDP

konkret tapşırıq qrupu üçün informasiya konteynerlərinin təqdim edilməsi qrafiki və təqdim edilmə tarixləri

LAYIHƏ

3.2 Simvollar

başlanğıc

son

yıǵcamlaşdırılmış alt proses

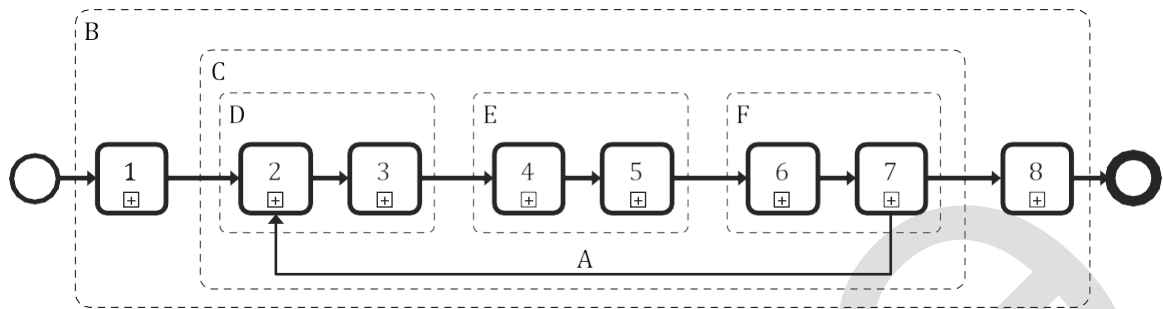

fəaliyyət

QEYD Bu sənəddə istifadə edilən simvollar ISO/IEC 19650 standartında müəyyən edilən simvollar əsasında uyğunlaşdırılıb.

4 Aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi

Layihə mərhələsindən asılı olmayaraq informasiyaların idarə edilməsi prosesi (şəkil 3) hər bir təyinat üzrə bütün icra mərhələsi müddətində tətbiq edilməlidir.

Fəaliyyətlər

qiymətləndirmə və ehtiyac

tenderə dəvət
tender təklifi
təyinat

cəlbətmə

informasiyaların birgə istehsalı
informasiya modelinin təqdim edilməsi
layihənin yekunlaşdırılması (icra mərhələsinin sonu)

- A hər bir təyinat çərçivəsində sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli
hər bir təyinat üçün qrup(lar)
- B hər layihə üzrə yerinə yetirilən fəaliyyətlər
- C hər bir təyinat üzrə yerinə yetirilən fəaliyyətlər
- D satınalma mərhələsində yerinə yetirilən fəaliyyətlər
(hər bir təyinat üzrə)
- E informasiyaların planlaşdırılması mərhələsində yerinə yetirilən fəaliyyətlər
(hər bir təyinat üzrə)
- F informasiyaların istehsalı mərhələsində yerinə yetirilən fəaliyyətlər
(hər bir təyinat üzrə)

Şəkil 3 — Aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi prosesi

QEYD 1 Bu sənədin, xüsusilə 5-ci bəndin strukturu üçün bu fəaliyyətlərdən istifadə edilib.

QEYD 2 Fəaliyyətlərin şəkil 3-də göstərilən ardıcılığı onların yerinə yetirilmə ardıcılığını əks etdirir.

QEYD 3 Informasiyaların idarə edilməsi prosesi bir təşkilat daxilində yerinə yetirildiyi halda təyinat daxili iş təlimatı ilə tamamlana bilər. Bundan sonra prosesin davam etdirilməsi üçün iş təlimatı qəbul və təsdiq olunmalıdır. Ətraflı məlumat üçün ISO 19650-1:2018, 6.3 və 8.1.-ə baxın.

5 Aktivlərin icra mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi prosesi

5.1 Informasiyaların idarə edilməsi prosesi — Qiymətləndirmə və ehtiyac

5.1.1 Informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin təyin edilməsi

Təyin edən tərəf ISO 19650-1:2018 standartının 5.3-cü maddəsində müəyyən edilən

qaydada, informasiyaların idarə edilməsi funksiyasının öz adından yerinə yetirilməsi üçün öz təşkilatından şəxsləri irəli sürməklə, layihə müddətində informasiyaların effektiv idarə edilməsinə diqqət yetirməli, aktivlər haqqında informasiyaların idarə edilməsi ilə bağlı uzunmüddətli strategiyanı müəyyən etməlidir.

Alternativ olaraq, təyin edən tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını tam və ya qismən yerinə yetirmək üçün potensial baş təyin edilmiş tərəfi və ya üçüncü tərəfi təyin edə bilər, bu halda xidmətlərin əhatə dairəsini təyin edən tərəf müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

— potensial baş təyin edilmiş tərəfin və ya üçüncü tərəfin məsuliyyət daşıyacağı tapşırıqlar;

— təyin edən tərəfin potensial baş təyin edilmiş tərəfə və ya üçüncü tərəfə həvalə edəcəyi səlahiyyət;

— funksiyanı yerinə yetirən şəxslərə lazım olacaq səriştə (bilik və ya bacarıqlar).

QEYD Təyin edən tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyası üçün potensial baş təyin edilmiş tərəfi və ya üçüncü tərəfi təyin etdiyi halda informasiyaların idarə edilməsi üzrə təyinat matrisindən (Əlavə A) istifadə lazımı xidmətlərin əhatə dairəsinin müəyyən edilməsinə kömək edə bilər.

5.1.2 Layihənin informasiya tələblərinin müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf layihə müddətində hər bir əsas qərar qəbulu mərhələsində cavablandırılmalı olan sualları əhatə etmək üçün ISO 19650-1:2018 standartının 5.3-cü maddəsinə uyğun olaraq layihənin informasiya tələblərini müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

— layihənin tətbiq sahəsi;

— təyin edən tərəf tərəfindən istifadə ediləcək informasiyaların nəzərdə tutulan təyinatı;

— işin layihə planı;

— nəzərdə tutulan satınalma metodu;

— layihə müddətində əsas qərar qəbulu mərhələlərinin sayı;

— təyin edən tərəfin hər bir əsas qərar qəbulu mərhələsində verməli olduğu qərarlar;

— təyin edən tərəfin əsaslandırılmış qərarlar qəbul etmək üçün cavablandırılmalı olduğu suallar.

5.1.3 Layihə üzrə informasiyaların təqdim edilməsi mərhələlərinin müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf layihənin iş planı əsasında layihə üzrə informasiyaların təqdim edilməsi mərhələlərini müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

— təyin edən tərəfin əsas qərar qəbulu mərhələləri;

— öz informasiya təqdim etmək öhdəlikləri (əgər varsa);

— hər bir əsas qərar qəbulu mərhələsində təqdim edilməli olan informasiyaların məzmunu və xarakteri;

— informasiya modelinin təqdim edilməli olduğu hər bir əsas qərar qəbulu mərhələsi ilə əlaqədar tarix(lər).

5.1.4 Layihənin informasiya standartının müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf layihənin informasiya standartı çərçivəsində təyin edən tərəfin təşkilatının tələb etdiyi istənilən xüsusi informasiya standartlarını müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

a) informasiya mübadiləsi:

— təyin edən tərəfin təşkilatı daxilində,

— təyin edən tərəf və kənar maraqlı tərəflər arasında,

— təyin edən tərəf və kənar operatorlar və ya texniki xidmət təminatçıları arasında,

- potensial baş təyin edilmiş tərəf və təyin edən tərəf arasında,
- eyni layihə çərçivəsində potensial təyin edilmiş tərəflər arasında və
- bir-birləri ilə əlaqəli layihələr arasında;
- b) informasiyanın strukturlaşdırılması və təsnif edilməsi vasitələri;
- c) informasiya ehtiyacının səviyyəsinin təyin edilməsi metodu və
- d) aktivin istismar mərhələsində informasiyadan istifadə.

5.1.5 Layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarında təşkilatın tələb etdiyi istənilən xüsusi informasiya istehsalı üsul və prosedurlarını müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- a) mövcud aktiv informasiyalarının ümumiləşdirilməsi;
- b) yeni informasiyaların yaradılması, təhlil və ya təsdiq edilməsi;
- c) informasiyaların təhlükəsizliyi və ya paylanması və
- d) informasiyaların təyin edən tərəfə təqdim edilməsi.

5.1.6 Layihənin istinad informasiyaları və paylaşılan resurslarının müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf mümkün olduqca işlərin təkrar görülməsi və qarşılıqlı uyğunluq problemlərindən yayınmaq üçün açıq məlumat standartlarından istifadə etməklə tender prosesində və ya təyinat zamanı potensial baş təyin edilmiş tərəflə paylaşmaq niyyətində olduğu istinad informasiyalarını və paylaşılan resursları müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- a) mövcud aktiv informasiyaları:
  - təyin edən tərəfin təşkilatından əldə edilən;
  - sıx əlaqəli aktiv mülkiyyətçilərindən (kommunal xidmət müəssisələri və s.) əldə edilən;
  - kənar təminatçıların lisenziyaları çərçivəsində (kartografiya, çəkilişlər və s.) və
  - ictimai kitabxana və başqa tarixi sənəd mənbələrindən.
- b) paylaşılan resurslar, məsələn:
  - proses nəticələri şablonları (BİM-in icra planı, informasiyanın təqdim edilməsi üzrə baş plan və s.);
  - informasiya konteyneri şablonları (2D/3D, həndəsi modelləri, sənədlər və s.);
  - üslub kitabxanaları (xətlər, mətn, ştrixləmə) və ya
  - obyekt kitabxanaları (2D simvollar, 3D obyektlər və s.).
- c) milli və regional standartlar çərçivəsində müəyyən edilən kitabxana obyektləri.

QEYD Təyin edən tərəf istinad informasiyaları və ya paylaşılan resursları müəyyən etməkdə kömək etməsi üçün ixtisaslaşmış təchizatçılara müraciət edə bilər.

5.1.7 Layihənin ümumi verilənlər mühitinin müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf layihənin ümumi tələblərinə xidmət etmək və birgə informasiya istehsalını dəstəkləmək üçün layihənin ümumi verilənlər mühitini (CDE) yaratmalıdır (tətbiq və konfigurasiya etməli və dəstəkləməlidir) (5.6).

Layihənin ümumi verilənlər mühiti aşağıdakıları təmin etməlidir:

- a) hər bir informasiya konteyneri razılaşdırılmış və sənədləşdirilmiş konvensiyaya uyğun olaraq ayırıcı işarə ilə ayrılan sahələrdən ibarət olan unikal identifikatora malik olmalıdır;
- b) razılaşdırılmış və sənədləşdirilmiş kodlaşdırma standartı əsasında hər bir sahə üçün qiymət təyin edilməlidir;
- c) hər bir informasiya konteyneri üçün aşağıdakı atributlar təyin edilməlidir:
  - status (yararlılıq);

- yoxlama;
- təsnifat (ISO 12006-2 standartı əsasında müəyyən edilən çərçivə əsasında);
- d) informasiya konteynerlərinin bir vəziyyətdən digərinə keçirilə bilməsi;
- e) informasiya konteyneri yoxlamalarının hər bir vəziyyət arasında keçid etdiyi tarixlərin və istifadəçinin adının qeyd edilməsi;
- f) informasiya konteyneri səviyyəsində nəzarətli istifadəçi girişi.

Informasiyaların tenderdə iştirak edən təşkilatlarla təhlükəsiz şəkildə paylaşılma bilməsi üçün tenderə dəvətin təqdim edilməsindən əvvəl layihənin ümumi verilənlər mühitinin hazır olması şiddətlə tövsiyə edilir.

Təyin edən tərəf eyni zamanda layihənin ümumi verilənlər mühitinin saxlanması, idarə edilməsi və ya dəstəklənməsi üçün də üçüncü tərəfi təyin edə bilər. Bu halda bu işin hər hansı başqa təyin edilmiş tərəfin satın alınmasının başladılmasından əvvəl ayrıca təyinat şəklində icra edilməsi tövsiyə olunur. Yaxud təyin edən tərəf həmçinin daha sonrakı bir tarixdə layihənin ümumi verilənlər mühitinin saxlanması, idarə edilməsi və ya dəstəklənməsi üçün təyin edilmiş tərəfi təyin edə bilər. Hər bir halda təyin edən tərəfin funksional və qeyri-funksional tələblərin spesifikasiyanı müəyyən etməsi tövsiyə olunur.

5.1.8 Layihənin informasiya protokolunun müəyyən edilməsi

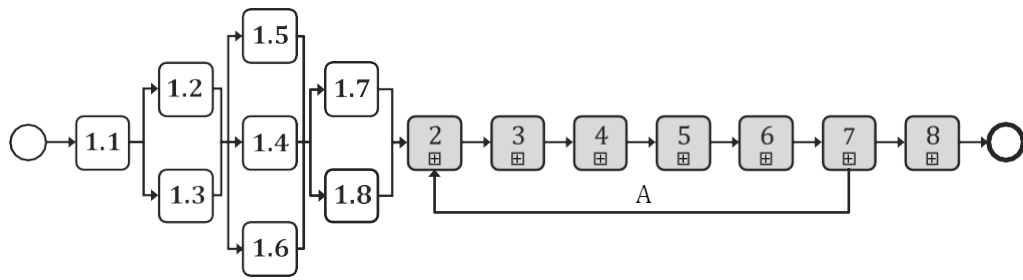
Təyin edən tərəf sonradan və müvafiq qaydada bütün təyinatlara daxil ediləcək istənilən əlaqədar lisenziya müqaviləsi daxil olmaqla, layihənin informasiya protokolunu aşağıdakı kimi müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- təyin edən tərəfin, potensial baş təyin edilmiş tərəflərin və potensial təyin edilmiş tərəflərin layihənin ümumi verilənlər mühitinin istifadə edilməsi daxil olmaqla, informasiyaların idarə edilməsi və ya istehsalı ilə əlaqədar xüsusi öhdəlikləri;
- layihənin informasiya modeli ilə əlaqədar istənilən zəmanət və ya öhdəliklər;
- informasiyaların ilkin və müqavilə əsaslı əqli mülkiyyət hüquqları;
- mövcud aktiv informasiyalarından istifadə;
- paylaşılan resurslardan istifadə;
- istənilən əlaqədar lisenziya şərtləri daxil olmaqla, layihə müddətində informasiyalardan istifadə;
- təyinatdan sonra və ya xitam verilmə halında informasiyalardan təkrar istifadə.

5.1.9 Qiymətləndirmə və ehtiyac istiqamətində fəaliyyətlər

Qiymətləndirmə və ehtiyac istiqamətində fəaliyyətlər şəkil 4-də göstərilir.

Şərti işarələr

- 1.1 informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin təyin edilməsi
- 1.2 layihənin informasiya tələblərinin müəyyən edilməsi
- 1.3 layihənin informasiyaların təqdim edilməsi mərhələlərinin müəyyən edilməsi
- 1.4 layihənin informasiya standartının müəyyən edilməsi
- 1.5 layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının müəyyən edilməsi
- 1.6 layihənin istinad informasiyaları və paylaşılan resurslarının müəyyən edilməsi
- 1.7 layihənin ümumi verilənlər mühitinin müəyyən edilməsi
- 1.8 layihənin informasiya protokolunun müəyyən edilməsi
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli

QEYD Fəaliyyətlərin paralel göstərilməsi ilə onların eyni vaxtda yerinə yetirilə və bütün hallarda tətbiq edilə biləcəyi vurğulanır.

Şəkil 4 — İnnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Qiymətləndirmə və ehtiyac

5.2 İnnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Tenderə dəvət

5.2.1 Təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf təyinat müddətində potensial baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən riayət edilməli olan informasiya mübadiləsi tələblərini müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf:

a) təyinat müddətində təyin edən tərəfin təmin edilməli olan informasiya tələblərini müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- təşkilati informasiya tələbləri,
- aktivə dair informasiya tələbləri və
- layihəyə dair informasiya tələbləri;

b) hər bir informasiya tələbinin ödənməsi üçün tələb olunan informasiya ehtiyacının səviyyəsinin müəyyən edilməsi;

QEYD Məqsədəuyğun hesab edildikdə, informasiyanın statusunun təsvir edilməsi üçün dəqiqlik səviyyəsi kimi başqa göstəricilər də bu göstəricilərə əlavə edilə bilər.

c) hər bir informasiya tələbi üçün qəbul meyarlarını müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- layihənin informasiya standartı,
- layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları və
- təyin edən tərəf tərəfindən təmin edilən istinad informasiyaları və paylaşılan resurslardan istifadə;

d) potensial baş təyin edilmiş tərəfin hər bir informasiya tələbini və ya onun qəbul meyarlarını anlamaq və qiymətləndirmək üçün ehtiyac duya biləcəyi köməkçi məlumatları

müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- mövcud aktiv informasiyaları,
- paylaşılan resurslar,
- köməkçi sənədlər və ya təlimat materialı,
- müvafiq beynəlxalq, dövlət və ya sahə standartlarına istinadlar,
- bənzər informasiya nəticələrinə nümunələr.

e) layihənin hər bir tələbin təmin edilməsi olduğu informasiyaların təqdim edilməsi mərhələləri və təyin edən tərəfin əsas qərar qəbulu mərhələləri ilə əlaqədar tarixləri müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- informasiyaların təhlil və qəbul edilməsi üçün təyin edən tərəfə lazım olan vaxt və
- təyin edən tərəfin daxili keyfiyyət təminatı prosesləri.

5.2.2 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların toplanması

Təyin edən tərəf tender prosesi və ya təyinat zamanı potensial baş təyin edilmiş tərəf üçün təmin etməyi planlaşdırdığı istinad informasiyaları və paylaşılan resursları toplamalıdır.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

— layihə başladılan zaman müəyyən edilən istinad informasiyaları və paylaşılan resurslar;

— layihənin əvvəlki mərhələlərində hazırlanan informasiyalar;

— potensial baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən istifadə edilə biləcək informasiyaların uyğunluğu

İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların tenderdə iştirak edən təşkilatlara layihənin ümumi verilənlər mühiti kimi təhlükəsiz mühitlərdə təqdim edilməsi tövsiyə olunur.

Təyin edən tərəfin hər bir informasiya konteyneri ilə əlaqələndirilmiş status kodu vasitəsilə tenderdə iştirak edən təşkilatlar və icra qrupları tərəfindən istifadə edilə biləcək informasiyaların uyğunluğunu müəyyən etməsi tövsiyə olunur.

5.2.3 Tender təklifi tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyən edilməsi

Təyin edən tərəf tenderdə iştirak edən təşkilatların tender təkliflərində ödəməli olduqları tələbləri müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

— icra qrupunun (təyinatdan əvvəl) BİM-in icra planının məzmunu;

— informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını icra qrupu adından yerinə yetirəcək potensial şəxslərin sərəfəsi;

— potensial baş təyin edilmiş tərəfin icra qrupunun qabiliyyət və imkanlarını qiymətləndirməsi;

— icra qrupunun təklif edilən cəlbətmə planı və

— icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi ilə əlaqədar risk qiymətləndirməsi.

5.2.4 Tenderə dəvət informasiyalarının tərtib edilməsi

Təyin edən tərəf tenderə dəvət paketinə daxil edilməli olan informasiyaları tərtib etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

— təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsinə dair tələbləri;

— müvafiq istinad informasiyaları və paylaşılan resurslar (layihənin ümumi verilənlər mühiti daxilində);

— tender təklifi tələbləri və qiymətləndirmə meyarları (müvafiq hallarda);

— layihəyə dair informasiyaların təqdim edilməsi mərhələləri;

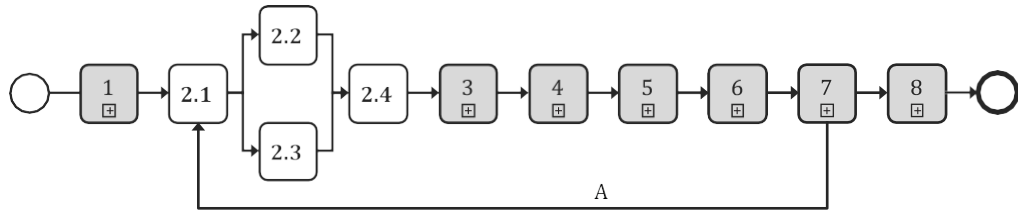
— layihənin informasiya standartı;

— layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları;

— layihənin informasiya protokolu.

5.2.5 Tenderə dəvət fəaliyyətləri

Tenderə dəvət fəaliyyətləri Şəkil 5-də göstərilir.

Şərti işarələr

- 2.1 təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi
- 2.2 istinad informasiyaları və paylaşılan resursların toplanması
- 2.3 tender təklifi tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyən edilməsi
- 2.4 tenderə dəvət informasiyalarının tərtib edilməsi
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli

QEYD Fəaliyyətlərin paralel göstərilməsi ilə onların eyni vaxtda yerinə yetirilə biləcəyi vurğulanır.

Şəkil 5 — İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Tenderə dəvət

5.3 İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Tender təklifi

5.3.1 İnfomasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin irəli sürülməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf təyinat müddətində informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını baş təyin edilmiş tərəf adından yerinə yetirəcək şəxsləri irəli sürməklə informasiyaların effektiv idarə edilməsinə diqqət yetirməlidir.

Alternativ olaraq, potensial baş təyin edilmiş tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını tam və ya qismən yerinə yetirmək üçün potensial təyin edilmiş tərəfi və ya üçüncü tərəfi təyin edə bilər, bu halda xidmətlərin əhatə dairəsini baş təyin edilmiş tərəf müəyyən etməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsinə dair tələbləri;
- potensial təyin edilmiş tərəfin və ya üçüncü tərəfin məsuliyyət daşıyacağı tapşırıqlar;
- potensial baş təyin edilmiş tərəfin potensial təyin edilmiş tərəfə və ya üçüncü tərəfə həvalə etməli olduğu səlahiyyət;
- funksiyaları yerinə yetirən şəxslərə lazım olacaq səriştə (bilik və ya bacarıqlar) və
- potensial maraq toqquşması ehtimalına qarşı düzgünlük razılaşmaları.

Təyin edən tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını onun adından tam və ya qismən yerinə yetirmək üçün potensial baş təyin edilmiş tərəfi təyin edə bilər. Bu ssenaridə hər hansı potensial maraq toqquşmasının qarşısını almaq üçün informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını ya təyin edən tərəf, ya da potensial baş təyin edilmiş tərəf adından şəxslərin yerinə yetirmələri tövsiyə olunur.

5.3.2 İcra qrupunun BİM-in icra planının müəyyən edilməsi (təyinatdan əvvəl)

Potensial baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun potensial təyin edilmiş tərəfin tender

təklifinə daxil edilməli olan (təyinatdan əvvəl) BİM-in icra planını müəyyən etməlidir.

Bu zaman potensial baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- a) informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını icra qrupu adından yerinə yetirmək üçün təklif edilən şəxslərin adları və peşəkar tərcümeyi-halları;
- b) icra qrupunun aşağıdakılardan ibarət olan informasiyaların təqdim edilməsi strategiyası:
  - icra qrupunun təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinə yanaşması;
  - informasiyaların birgə istehsalı üçün məqsədlər/hədəflər toplusu,
  - icra qrupunun təşkilati strukturunun və kommersiya münasibətlərinin icmalı və
  - bir və ya bir neçə tapşırıq qrupu formasında icra qrupunun tərkibinin icmalı;
- c) icra qrupu tərəfindən qəbul ediləcək təklif edilən birləşmə strategiyası;
- d) icra qrupunun informasiya modelinin hər bir elementi üzrə bölüşdürülmüş məsuliyyətin, hər bir elementlə əlaqəli əsas nəticələrin daxil edildiyi yüksək səviyyəli məsuliyyət matrisi;
- e) layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları üzrə təklif edilən və aşağıdakıların effektiv şəkildə təmin olunması üçün icra qrupuna lazım olan istənilən əlavə və ya düzəlişlər:
  - mövcud aktiv informasiyalarının ümumiləşdirilməsi,
  - informasiyaların yaradılması, təhlil və təsdiq edilməsi və onlara icazələrin verilməsi,
  - informasiyaların təhlükəsizliyi və paylanması və
  - informasiyaların təyin edən tərəfə təqdim edilməsi;
- f) layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları üzrə təklif edilən istənilən əlavə və ya düzəlişlər:
  - tapşırıq qrupları arasında informasiya mübadiləsi,
  - informasiyaların kənar tərəflərə paylanması və ya
  - informasiyaların təyin edən tərəfə təqdim edilməsi;
- g) icra qrupunun qəbul etməyi planlaşdırdığı proqram təminatı (versiyalar daxil olmaqla), avadanlıq və İT infrastrukturunun təklif edilən siyahısı.

5.3.3 Tapşırıq qrupunun qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirilməsi

Hər bir tapşırıq qrupu təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri və icra qrupunun təklif edilən (təyinatdan əvvəl) BİM-in icra planı əsasında informasiya təqdim etmək qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirməsini aparmalıdır.

Bu zaman hər bir tapşırıq qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- a) Aşağıdakı meyarlar əsasında tapşırıq qrupunun informasiyaları idarə etmək qabiliyyət və imkanları:
  - informasiyaları təklif edilən informasiyaların təqdim edilməsi strategiyasına müvafiq qaydada idarə edən tapşırıq qrupu üzvlərinin müvafiq təcrübəsi və sayı;
  - tapşırıq qrupu üzvləri üçün təmin edilən müvafiq təhsil və təlim;
- b) Aşağıdakı meyarlar əsasında tapşırıq qrupunun informasiya istehsal etmək üzrə qabiliyyət və imkanları:
  - informasiyaları layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına müvafiq qaydada istehsal edən tapşırıq qrupu üzvlərinin müvafiq təcrübəsi və sayı;
  - tapşırıq qrupu üzvləri üçün təmin edilən müvafiq təhsil və təlim;
- c) aşağıdakılar əsasında tapşırıq qrupu daxilində informasiya texnologiyalarının (İT) mövcudluğu:
  - Təklif edilən İT siyahısı;
  - tapşırıq qrupu avadanlıqlarının spesifikasiyası və miqdarı;
  - tapşırıq qrupunun İT infrastrukturunun arxitekturası, maksimum gücü və cari istifadəsi;
  - tapşırıq qrupu üçün təmin edilən əlaqədar dəstək və xidmət səviyyəsi razılaşmaları.

5.3.4 İcra qrupunun qabiliyyət və imkanlarının müəyyən edilməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun informasiyaları idarə və istehsal etmək, informasiyaları vaxtında təqdim etmək qabiliyyətlərinin icmalını hazırlamaq məqsədilə hər bir tapşırıq qrupu tərəfindən aparılan qiymətləndirmələri bir araya gətirməklə icra qrupunun qabiliyyət və imkanlarını müəyyən etməlidir.

5.3.5 İcra qrupunun cəlbətmə planının müəyyən edilməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun cəlbətmə zamanı başlanılacaq və icra ediləcək təklif edilən cəlbətmə planını müəyyən etməlidir (5.5).

Bu zaman potensial baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakılarla əlaqədar yanaşmasını, vaxt qrafikini və öhdəlikləri nəzərə almalıdır:

- Layihəyə dair təklif edilən informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının test edilməsi və sənədləşdirilməsi;
- tapşırıq qrupları arasında informasiya mübadilələrinin test edilməsi;
- informasiyaların təyin edən tərəfə təqdim edilməsinin test edilməsi.
- layihənin ümumi verilənlər mühitinin 5.1.7-ci bənd əsasında konfigurasiya və test edilməsi;
- icra qrupunun (paylanmış) ümumi verilənlər mühitinin və onun layihənin ümumi verilənlər mühitinə (mövcud olduğu halda) qoşulmasının 5.1.7-ci bənd əsasında konfigurasiya və test edilməsi;
- proqram təminatı, aparat və İT infrastrukturunun satın alınması, tətbiq, konfigurasiya və test edilməsi;
- icra qrupu tərəfindən istifadə edilmək üçün əlavə paylaşılan resursların hazırlanması;
- icra qrupunun üzvləri üçün təhsilin (tələb olunan biliklər) hazırlanması və təmin edilməsi;
- icra qrupunun üzvləri üçün təlimin (tələb olunan bacarıqlar) hazırlanması və təmin edilməsi;
- tələb olunan imkanlara nail olmaq üçün icra qrupuna əlavə üzvlərin qəbul edilməsi;
- təyinat zamanı icra qrupuna qoşulan şəxs və təşkilatların dəstəklənməsi.

5.3.6 İcra qrupunun risk reyestrinin müəyyən edilməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri əsasında icra qrupunun informasiyaların vaxtında təqdim edilməsi ilə əlaqədar riskləri, eləcə də icra qrupunun riskləri necə idarə etməyi planlaşdırdığını əhatə edən risk reyestrini hazırlamalıdır.

Bu zaman potensial baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakılarla əlaqədar riskləri nəzərə almalıdır:

- icra qrupunun təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri ilə əlaqədar fərziyyələri;
- təyin edən tərəfin layihəyə dair informasiyalarının təqdim edilməsi mərhələlərinin yerinə yetirilməsi;
- layihənin informasiya protokolunun məzmunu;
- təklif edilən informasiyaların təqdim edilməsi strategiyasının həyata keçirilməsi;
- layihənin informasiya standartının, informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının qəbul edilməsi;
- təklif edilən düzəlişlərin layihənin informasiya standartına daxil edilməsi (və ya edilməməsi) və
- tələb olunan qabiliyyət və imkanlara nail olmaq üçün icra qrupunun cəlb edilməsi

QEYD İcra qrupunun risk reyestri layihə çərçivəsində istifadə edilən başqa risk reyestrlərinə daxil edilə bilər.

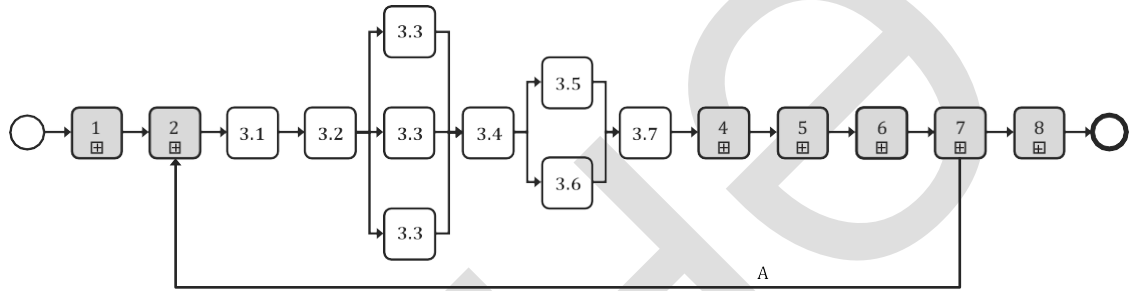
5.3.7 İcra qrupunun tender təklifinin tərtib edilməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun tender təklifinə daxil edilmək üçün aşağıdakı komponentləri (mövcud olduğu təqdirdə) toplamaladır:

- (təyinatdan əvvəl) BİM-in icra planı (5.3.2);
- qabiliyyət və imkanların qiymətləndirməsinin icmalı (5.3.4);
- cəlbətmə planı (5.3.5) və
- informasiyaların təqdim edilməsi ilə əlaqədar risklərin qiymətləndirilməsi (5.3.6).

5.3.8 Tender təklifi istiqamətində fəaliyyətlər

Tender təklifi istiqamətində fəaliyyətlər 6-cı şəkildə göstərilir.

Şərti işarələr

- 3.1 informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin irəli sürülməsi
- 3.2 İcra qrupunun BİM-in icra planının müəyyən edilməsi (təyinatdan əvvəl)
- 3.3 tapşırıq qrupunun qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirilməsi
- 3.4 icra qrupunun qabiliyyət və imkanlarının müəyyən edilməsi
- 3.5 təklif edilən icra qrupunun cəlbətmə planının müəyyən edilməsi
- 3.6 icra qrupunun risk reyestrinin müəyyən edilməsi
- 3.7 icra qrupunun tender təklifinin tərtib edilməsi
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli

QEYD 1 3.3-cü fəaliyyətin bir neçə dəfə göstərilməsi onun hər bir tapşırıq qrupu tərəfindən yerinə yetirilməli olduğunu bildirir.

QEYD 2 Fəaliyyətlərin paralel göstərilməsi ilə onların eyni vaxtda yerinə yetirilə biləcəyi vurğulanır.

Şəkil 6 — İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Tender təklifi

5.4 İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Təyinat

5.4.1 İcra qrupunun BİM-in icra planının təsdiqlənməsi

Baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun BİM-in icra planını hər bir təyin edilmiş tərəflə razılaşdırmaqla təsdiq etməlidir.

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf:

- a) icra qrupu daxilində informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxs və ya şəxslərin adlarını təsdiq etməlidir;
- b) icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi strategiyasını yeniləməlidir (tələb olduğu halda);
- c) icra qrupunun yüksək səviyyəli məsuliyyət matrisini yeniləməlidir (tələb olduğu halda);
- d) icra qrupunun təklif edilən informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və

prosedurlarını təsdiq etməli və sənədləşdirməlidir;

- e) layihənin informasiya standartına edilən istənilən əlavə və ya düzəlişləri təyin edən tərəflə razılaşdırmalıdır;
- f) icra qrupunun istifadə edəcəyi proqram təminatı, avadanlıq və İT infrastrukturunun siyahısını təsdiq etməlidir.

5.4.2 İcra qrupunun ətraflı məsuliyyət matrisinin müəyyən edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları müəyyən edən ətraflı məsuliyyət matrisini tərtib etmək üçün yüksək səviyyəli məsuliyyət matrisini daha da təkmilləşdirməlidir:

- hansı informasiya istehsal edilməlidir;
- informasiya nə vaxt və kim tərəfindən mübadilə edilməlidir və
- informasiyaların istehsal edilməsinə görə hansı tapşırıq qrupu cavabdehdir.

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- informasiyaların təqdim edilməsi mərhələləri;
- yüksək səviyyəli məsuliyyət matrisi;
- layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları;
- hər bir tapşırıq qrupuna ayrılan informasiya konteynerinin hissələrə ayrılma strukturunun elementləri;
- informasiyaların istehsal edilməsi prosesindən asılılıqlar.

5.4.3 Baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf hər bir təyin edilmiş tərəf üçün informasiya mübadiləsi tələblərini müəyyən etməlidir. Daxili komandalar işə cəlb edilən zaman potensial baş təyin edilmiş tərəfin rəsmi təyinat halında olduğu kimi informasiya tələblərinin aydın siyahısını müəyyən etməsi tövsiyə olunur.

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf:

- a) hər bir informasiya tələbini müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:
  - təyin edən tərəfin baş təyin edilmiş tərəfin təyin edilmiş tərəfdən yerinə yetirməsini tələb etdiyi informasiya tələbləri,
  - baş təyin edilmiş tərəfin təyin edilmiş tərəfdən yerinə yetirməsini tələb etdiyi istənilən əlavə informasiya tələbləri;
- b) hər bir informasiya tələbinin ödənməsi üçün tələb olunan informasiya ehtiyacının səviyyəsinin müəyyən edilməsi;

QEYD Məqsədəuyğun hesab edildikdə, informasiyanın statusunun təsvir edilməsi üçün dəqiqlik səviyyəsi kimi başqa göstəricilər də bu göstəricilərə əlavə edilə bilər.
- c) hər bir informasiya tələbi üçün qəbul meyarlarını müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:
  - layihənin informasiya standartı,
  - layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları və
  - təyin edən tərəf və ya baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən təmin edilən istinad informasiyaları və paylaşılan resurslardan istifadə;
- d) layihənin informasiyaların təqdim edilməsi mərhələlərinə uyğun olaraq, hər bir tələb üzrə əməl edilməli olan tarixləri müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:
  - informasiyaları təhlil etməsi və icazə verməsi üçün baş təyin edilmiş tərəfə lazım olan vaxt və
  - baş təyin edilmiş tərəfin daxili nəzarət prosesləri;
- e) təyin edilmiş tərəfin hər bir informasiya tələbini və ya onun qəbul meyarlarını anlamaq və qiymətləndirmək üçün ehtiyac duya biləcəyi köməkçi məlumatları müəyyən etməli və bu zaman aşağıdakıları nəzərə almalıdır:
  - mövcud aktiv informasiyaları,

- paylaşılan resurslar,
- köməkçi sənədlər və ya təlimat materialı,
- müvafiq beynəlxalq, dövlət və ya sahə standartlarına istinadlar,
- bənzər informasiya nəticələrinə nümunələr.

5.4.4 Tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi plan(lar)ının müəyyən edilməsi

Hər bir tapşırıq qrupu təyinat müddətində tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi planını (TİTEP) müəyyənləşdirməli və ona əməl etməlidir.

Bu zaman hər bir tapşırıq qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- layihə üzrə informasiyaların təqdim edilməsi mərhələləri;
- tapşırıq qrupunun ətraflı məsuliyyət matrisi çərçivəsində öhdəlikləri;
- baş təyin edilmiş tərəfin informasiya tələbləri;
- icra qrupu daxilində paylaşılan resursların mövcudluğu;
- informasiyaların istehsal edilməsi (yaradılması, əlaqələndirilməsi, təhlil və təsdiq edilməsi) üçün tapşırıq qrupuna lazım olan vaxt.

TİTEP hər bir informasiya konteyneri üzrə aşağıdakıları sıralamalı və müəyyən etməlidir:

- ad və başlıq;
- ardıcılıq və ya asılılıqlar;
- informasiya ehtiyacının səviyyəsi;
- (təqribi hesablanmış) istehsal müddəti;
- informasiyaların istehsal edilməsi üçün məsuliyyət daşıyan informasiya müəllifi;
- informasiyaların təqdim edilməsi mərhələləri.

5.4.5 İnfomasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planın müəyyən edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planını (İTEBP) müəyyən etmək üçün hər bir tapşırıq qrupunun tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi planını bir araya gətirir.

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- ətraflı məsuliyyət matrisi çərçivəsində təyin edilmiş öhdəliklər;
- informasiya ardıcılıqları və ya tapşırıq qrupları arasında informasiyadan asılılıqlar;
- informasiya modelinin təhlil edilməsi və ona icazə verilməsi üçün baş təyin edilmiş tərəfə lazım olacaq vaxt;
- informasiya modelinin təhlil və qəbul edilməsi üçün təyin edilmiş tərəfə lazım olan vaxt. İnfomasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş plan (İTEBP) müəyyən edildikdən sonra baş təyin edilmiş tərəf:
- informasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş plan çərçivəsində nəticələri və tarixləri müəyyən etməlidir;
- hər bir tapşırıq qrupunu məlumatlandırmalı, tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi planında dəyişiklik tələb olunduğu halda məlumat verməlidir;
- təyin edən tərəfi layihə üzrə informasiyaların təqdim edilməsi mərhələlərinə təsir edə biləcək istənilən risk və ya problemlər haqqında məlumatlandırmalıdır.

5.4.6 Baş təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması

Təyin edən tərəf baş təyin edilmiş tərəf üçün tamamlanmış təyinat sənədlərinə daxil edilməsi, təyinat müddətində dəyişikliyə nəzarət vasitəsilə idarə edilməsi üçün aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsinə dair tələbləri;
- layihənin informasiya standartı (razılaşdırılmış istənilən əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla);
- layihənin informasiya protokolu (razılaşdırılmış istənilən əlavə ya düzəlişlər daxil

olmaqla);

- icra qrupunun BİM-in icra planı və
- icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planı.

5.4.7 Təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması

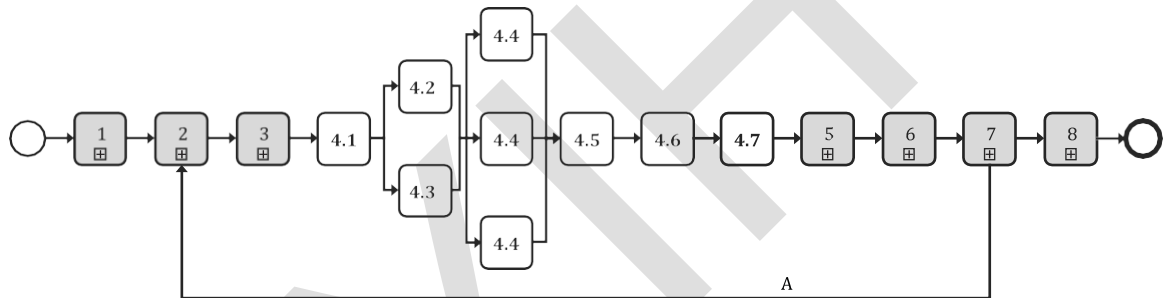
Baş təyin edilmiş tərəf hər bir təyin edilmiş tərəf üçün tamamlanmış təyinat sənədlərinə daxil edilməsi, təyinat müddətində dəyişikliyə nəzarət vasitəsilə idarə edilməsi üçün aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri;
- layihənin informasiya standartı (razılaşdırılmış istənilən əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla) (bax: 5.1.4);
- layihənin informasiya protokolu (razılaşdırılmış istənilən əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla);

- icra qrupunun BİM-in icra planı və
- icra qrupunun razılaşdırılmış tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi planı.

5.4.8 Təyinat fəaliyyətləri

Təyinat fəaliyyətləri 7-ci şəkildə göstərilir.

Şərti işarələr

- 4.1 İcra qrupunun BİM-in icra planının təsdiq edilməsi
- 4.2 icra qrupunun ətraflı məsuliyyət matrisinin müəyyən edilməsi
- 4.3 baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi
- 4.4 tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi plan(lar)ının müəyyən edilməsi
- 4.5 informasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planın müəyyən edilməsi
- 4.6 baş təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması
- 4.7 təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli

QEYD 1 Fəaliyyətlərin paralel göstərilməsi ilə onların eyni vaxtda yerinə yetirilə biləcəyi vurğulanır.

QEYD 2 4.4-cü fəaliyyətin bir neçə dəfə göstərilməsi onun hər bir tapşırıq qrupu tərəfindən yerinə yetirilməli olduğunu bildirir.

Şəkil 7 — İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Təyinat

5.5 İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Cəlbətmə

5.5.1 Resursların cəlb edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf resursları icra qrupunun cəlbətmə planına müvafiq qaydada cəlb

etməlidir (5.3.5).

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf:

- hər bir tapşırıq qrupu üçün resursların mövcudluğunu təsdiq etməlidir;
- icra qrupu üzvləri üçün layihənin tətbiq sahəsi, informasiya mübadiləsi tələbləri, informasiyaların təqdim edilməsi mərhələləri kimi mövzularda təhsil (tələb olunan biliklər) hazırlamalı və təmin etməlidir;
- icra qrupunun üzvləri üçün təlim (tələb olunan bacarıqlar) hazırlamalı və təmin etməlidir.

5.5.2   İnformasiya texnologiyalarının cəlb edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf informasiya texnologiyalarını icra qrupunun cəlb etmə planına müvafiq qaydada cəlb etməlidir (5.3.5).

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf:

- proqram təminatı, aparat və İT infrastrukturunu satın almalı, tətbiq etməli, konfigurasiya və test etməlidir (tələb olunduğu halda);
- layihənin ümumi verilənlər mühitini 5.1.7-ci bənd əsasında konfigurasiya və test etməlidir;
- icra qrupunun (paylanmış) ümumi verilənlər mühitini və onun layihənin ümumi verilənlər mühitinə (mövcud olduğu halda) qoşulmasını 5.1.7-ci bənd əsasında konfigurasiya və test etməlidir;
- icra qrupları arasında informasiya mübadilələrini test etməlidir və
- informasiyaların təyin edən tərəfə təqdim edilməsini test etməlidir.

5.5.3   Layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının test edilməsi

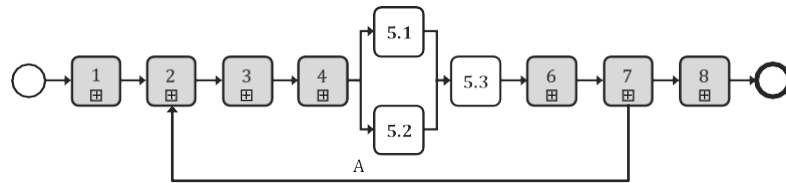
Baş təyin edilmiş tərəf layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarını icra qrupunun cəlb etmə planına müvafiq qaydada test etməlidir (5.3.5).

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf:

- layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarını test etməli və sənədləşdirməlidir;
- informasiya konteynerinin təklif edilən hissələrə ayrılma strukturunun işləkliyini dəqiqləşdirilməli və yoxlamalıdır;
- icra qrupu tərəfindən istifadə edilmək üçün paylaşılan resursların hazırlanması;
- bütün tapşırıq qruplarına layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları haqqında məlumat təqdim etməlidir.

5.5.4   Cəlb etmə fəaliyyətləri

Cəlb etmə fəaliyyətləri 8-ci şəkildə göstərilir.

Şerti işarələr

- 5.1 resursların cəlb edilməsi
- 5.2 informasiya texnologiyalarının cəlb edilməsi
- 5.3 layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının test edilməsi
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli

QEYD Fəaliyyətlərin paralel göstərilməsi ilə onların eyni vaxtda yerinə yetirilə biləcəyi vurğulanır.

Şəkil 8 — İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Cəlbətmə

5.6 İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnfomasiyaların birgə istehsalı

5.6.1 İstinad infomasiyaları və paylaşılan resursların mövcudluğunun yoxlanması

İnfomasiyaların yaradılmasından əvvəl hər bir icra qrupu layihənin ümumi verilənlər mühitində müvafiq istinad infomasiyaları və paylaşılan resurslara çıxışının olub-olmadığını yoxlamalıdır. Olmadığı halda mümkün qədər qısa müddətdə baş təyin edilmiş tərəfi məlumatlandırmalı, bunun tapşırıq üzrə infomasiyaların təqdim edilməsi planına potensial təsirini qiymətləndirməlidir.

5.6.2 İnfomasiyaların yaradılması

Hər bir tapşırıq qrupu infomasiyanı müvafiq tapşırıq üzrə infomasiyaların təqdim edilməsi planına müvafiq qaydada hazırlamalıdır.

Bu zaman tapşırıq qrupu:

- a) aşağıdakı qaydada infomasiya yaratmalıdır:
  - layihənin infomasiya standartına uyğun və
  - layihəyə dair infomasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına uyğun;
- b) aşağıdakı kimi infomasiyaları hazırlamaqdan yayınmalıdır:
  - infomasiya ehtiyacının tələb olunan səviyyəsini aşan,
  - infomasiya konteynerinin hissələrə ayrılma strukturunun təyin edilən elementindən kənara çıxan;
    - başqa tapşırıq qruplarının yaratdığı infomasiyaları təkrar edən və ya
    - lazımsız təfərrüatlardan ibarət olan;
- c) layihəyə dair infomasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına uyğun olaraq, bütün infomasiyaları layihənin ümumi verilənlər mühitində paylaşılan infomasiyalarla əlaqələndirməli və tutuşdurmalıdır;
- d) həndəsi modellərin layihənin ümumi verilənlər mühiti daxilində paylaşılan müvafiq uyğunluğa malik başqa həndəsi modellərlə məkan əlaqələndirməsini həyata keçirməlidir.

Əlaqələndirmə problemi yarandığı halda müvafiq tapşırıq qrupları mümkün həll yolunun tapılması üçün əməkdaşlıq etməlidir. Həll yolu tapılmadığı halda tapşırıq qrupları baş təyin edilmiş tərəfə məlumat verməlidirlər.

5.6.3 Keyfiyyətə nəzarət yoxlamasının həyata keçirilməsi

Hər bir tapşırıq qrupu konteyner daxilindəki informasiyaları layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları əsasında təhlil etməzdən əvvəl hər bir informasiya konteyneri üzrə keyfiyyətə nəzarət yoxlaması aparmalıdır (5.6.4).

Bu zaman tapşırıq qrupu layihənin informasiya standartına uyğun olaraq, informasiya konteynerini yoxlamalıdır.

Yoxlama tamamladıqdan sonra tapşırıq qrupu:

- a) yoxlama uğurlu olduqda:
  - informasiya konteynerini yoxlanmış kimi qeyd etməlidir və
  - yoxlamanın nəticəsini qeyd etməlidir; və ya
- b) yoxlama uğursuz olduqda:
  - informasiya konteynerini rədd etməlidir,
  - informasiyanın müəllifini nəticə və tələb olunan düzəliş tədbiri haqqında məlumatlandırılmalıdır.

QEYD 1 Yoxlamalar layihənin ümumi verilənlər mühiti daxilində avtomatlaşdırıla bilər.

QEYD 2 Uyğunluq yoxlamasında informasiya konteyneri daxilindəki məlumatın dəqiqliyi və ya uyğunluğu yoxlanmır, buna görə də o, təhlil və təsdiqi əvəzləmiş hesab edilə bilməz (5.6.4).

5.6.4 **İnformasiyaların təhlil edilməsi və paylaşılmaq üçün təsdiqlənməsi**

Layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına uyğun olaraq hər bir tapşırıq qrupu layihənin ümumi verilənlər mühitində paylaşmazdan əvvəl informasiya konteyneri daxilindəki informasiyaların təhlilini aparmalıdır.

Bu zaman tapşırıq qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- baş təyin edilmiş tərəfin informasiya tələbləri;
- informasiya ehtiyacının səviyyəsi və
- başqa tapşırıq qrupları tərəfindən əlaqələndirilmə üçün tələb olunan informasiya.

Təhlil tamamlandıqdan sonra tapşırıq qrupu:

- a) təhlil uğurlu olduqda:
  - informasiya konteyneri daxilindəki informasiyaların hansı istifadə üçün yararlı olduğunu təyin etməlidir,
  - informasiya konteynerini paylaşılmaq üçün təsdiq etməlidir;
- b) təhlil uğursuz olduqda:
  - təhlilin nə üçün uğursuz olduğunu qeyd etməlidir,
  - tapşırıq qrupunun tamamlamalı olduğu istənilən düzəlişləri qeyd etməlidir,
  - informasiya konteynerini rədd etməlidir.

5.6.5 **İnformasiya modelinin təhlil edilməsi**

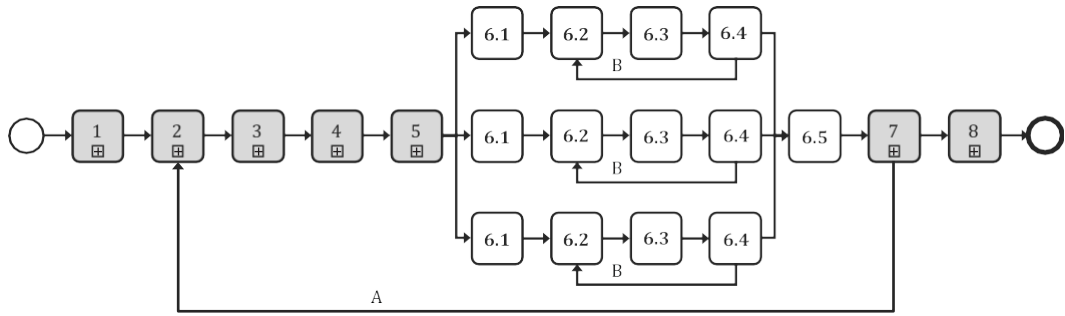
İcra qrupu informasiyaların informasiya modelinin hər bir elementi arasında davamlı olaraq əlaqələndirilməsinə kömək məqsədilə layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına uyğun olaraq informasiya modelinin təhlil edilməsini həyata keçirməlidir.

Bu zaman icra qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- təyin edən tərəfin informasiya tələbləri və qəbul meyarları və
- informasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planda sadalanan informasiya konteynerləri.

5.6.6 **İnformasiyaların birgə istehsalı istiqamətində fəaliyyətlər**

İnformasiyaların birgə istehsalı istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 9-da göstərilir.

Şerti işarələr

- 6.1 istinad informasiyaları və paylaşılan resursların mövcudluğunun yoxlanması
- 6.2 informasiyaların yaradılması
- 6.3 keyfiyyət nəzarəti yoxlamasının tamamlanması
- 6.4 informasiyaların təhlil edilməsi və paylaşılmaq üçün təsdiqlənməsi
- 6.5 informasiya modelinin təhlil edilməsi
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli
- B yeni informasiya konteynerinə baxış

QEYD 1 Paralel göstərilən fəaliyyətlər informasiya modelinin təhlil edilməsindən əvvəl hər bir tapşırıq qrupu tərəfindən informasiyaların istehsal edildiyini vurğulayır.

QEYD 2 6.5-ci bənddə göstərilən informasiya modelinin təhlil edilməsi prosesi informasiya modelinin baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən icazə verilməsi məqsədilə təqdim edilmək üçün hazır olmasına qədər təkrar edilə bilər.

Şəkil 9 — Informasiyaların idarə edilməsi prosesi — Informasiyaların birgə istehsalı

5.7 Informasiyaların idarə edilməsi prosesi — Informasiya modelinin təqdim edilməsi

5.7.1 Baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən icazə verilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi

İnformasiya modeli təyin edən tərəfə təqdim edilməzdən əvvəl hər bir tapşırıq qrupu informasiyalarını icazə verilməsi üçün layihənin ümumi verilənlər mühiti daxilində baş təyin edilmiş tərəfə təqdim etməlidir.

5.7.2 Informasiya modelinin təhlil edilməsi və ona icazə verilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına uyğun olaraq informasiya modelinin təhlilini aparmalıdır.

Bu zaman baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- informasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planda sadalanan nəticələr;
- təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsinə dair tələbləri;
- baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri;
- hər bir informasiya tələbi üzrə qəbul meyarları;
- hər bir informasiya tələbi üçün informasiya ehtiyacının səviyyəsi.

Təhlilin nəticəsi uğurlu olduqda baş təyin edilmiş tərəf informasiya modelinə icazə verməli və informasiyalarını təyin edən tərəf tərəfindən layihənin ümumi verilənlər mühiti çərçivəsində qəbul edilməsi üçün təqdim etmələri haqqında hər bir tapşırıq qrupuna təlimat verməlidir.

Təhlilin nəticəsi uğursuz olduqda baş təyin edilmiş tərəf informasiya modelini rədd

etməli və informasiyaya düzəliş edərək baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən icazə verilməsi məqsədilə təkrar təqdim etmələri haqqında tapşırıq qruplarına təlimat verməlidir.

Mübadilə ediləcək informasiyaların qismən qəbul edilməsi (İTEBP-də müəyyən edildiyi kimi) əlaqələndirmə problemlərinə gətirib çıxara bilər, ona görə də baş təyin edilmiş tərəfin tam informasiya modelinə icazə verməsi və ya onu rədd etməsi tövsiyə olunur.

5.7.3 Təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi

Hər bir tapşırıq qrupu informasiyalarını layihənin ümumi verilənlər mühiti daxilində təhlil və təsdiq edilmələri üçün təyin edən tərəfə təqdim etməlidir.

5.7.4 Informasiya modelinin təhlil və qəbul edilməsi

Təyin edən tərəf layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına uyğun olaraq informasiya modelinin təhlilini aparmalıdır.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- informasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planda sadalanan nəticələr;
- təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsinə dair tələbləri;
- hər bir informasiya tələbi üzrə qəbul meyarları;
- hər bir informasiya tələbi üçün informasiya ehtiyacının səviyyəsi.

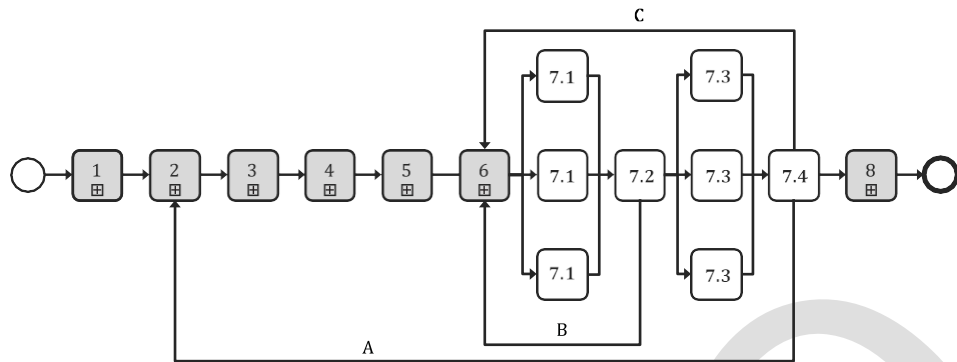
Təhlilin nəticəsi uğurlu olduqda, təyin edən tərəf informasiya modelini layihənin ümumi verilənlər mühiti daxilində nəticə kimi qəbul etməlidir.

Təhlilin nəticəsi uğursuz olduqda təyin edən tərəf informasiya modelini rədd etməli və informasiyaya düzəliş edərək təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi məqsədilə təkrar təqdim etməsi haqqında baş təyin edilmiş tərəfə təlimat verməlidir.

Mübadilə ediləcək informasiyaların qismən qəbul edilməsi (İTEBP-də müəyyən edildiyi kimi) əlaqələndirmə problemlərinə gətirib çıxara bilər, ona görə də təyin edilən şəxsin bütün informasiya modelini ya qəbul, ya da rədd etməsi tövsiyə olunur.

5.7.5 Informasiya modelinin təqdim edilməsi istiqamətində fəaliyyətlər

İnformasiya modelinin təqdim edilməsi istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 10-da göstərilir.

Şerti işarələr

- 7.1 baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən icazə verilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi
- 7.2 informasiya modelinin təhlil edilməsi və ona icazə verilməsi
- 7.3 təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi
- 7.4 informasiya modelinin təhlil və qəbul edilməsi
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli
- B informasiya modeli baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən rədd edilib
- C informasiya modeli təyin edən tərəf tərəfindən rədd edilib

Şəkil 10 — İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya modelinin təqdim edilməsi

5.8 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Layihənin yekunlaşdırılması

5.8.1 Layihə informasiya modelinin arxivləşdirilməsi

Tamamlanmış layihə informasiya modeli qəbul edildikdə təyin edən tərəf layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına uyğun olaraq, informasiya konteynerlərini ümumi verilənlər mühiti daxilində arxivləşdirməlidir.

Bu zaman təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- aktiv informasiya modelinin bir hissəsi kimi lazım olacaq informasiya konteynerləri;
- gələcək istifadəçi girişi tələbləri;
- gələcəkdə təkrar istifadə;
- tətbiq ediləcək müvafiq mühafizə siyasətləri.

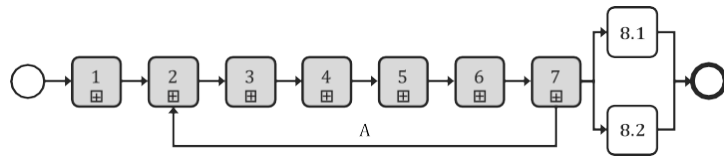
5.8.2 Gələcək layihələr üçün öyrənilmiş dərslərin ümumiləşdirilməsi

Təyin edən tərəf hər bir baş təyin edilmiş tərəflə əməkdaşlıq şəraitində layihə müddətində öyrənilmiş dərsləri ümumiləşdirməli və gələcək layihələrdə müraciət edilməsi üçün müvafiq bilik bazasında qeyd etməlidir.

Öyrənilmiş dərslərin bütün layihə müddətində ümumiləşdirilməsi tövsiyə olunur.

5.8.3 Layihənin yekunlaşdırılması istiqamətində fəaliyyətlər

Layihənin yekunlaşdırılması üzrə fəaliyyətlər Şəkil 11-də göstərilir.

Şerti işarələr

- 8.1 layihə informasiya modelinin arxivləşdirilməsi
- 8.2 öyrənilmiş dərslərin gələcək layihələr üçün ümumiləşdirilməsi
- A hər bir təyinat üçün sonrakı icra qrupu və ya qrupları tərəfindən inkişaf etdirilən informasiya modeli

QEYD Fəaliyyətlərin paralel göstərilməsi ilə onların eyni vaxtda yerinə yetirilə biləcəyi vurğulanır.

Şəkil 11 — İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Layihənin yekunlaşdırılması

Əlavə A
(məlumat üçün)
İnformasiyaların idarə edilməsi üzrə təyinat matrisi

Cədvəl A.1 — İnformasiyaların idarə edilməsi üzrə məsuliyyət matrisi şablonu

İD	Şerti işarələr R Fəaliyyətin yerinə yetirilməsi üçün məsul şəxs A Fəaliyyətin tamamlanması üçün məsul şəxs C Fəaliyyət zamanı məsləhətləşmə aparılıb I Fəaliyyətin tamamlanmasından sonra məlumat verilib Tapşırıq	Təyin	Üçüncü	Baş	Təyin
		edən tərəf	tərəf	təyin edilmiş tərəf	edilmiş tərəf
5.1.1	İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin təyin edilməsi				
5.1.2	Layihənin informasiya tələblərinin müəyyən edilməsi				
5.1.3	Layihənin informasiyaların təqdim edilməsi mərhələlərinin müəyyən edilməsi				
5.1.4	Layihənin informasiya standartının müəyyən edilməsi				
5.1.5	Layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının müəyyən edilməsi				
5.1.6	Layihənin istinad informasiyaları və paylaşılan resurslarının müəyyən edilməsi				
5.1.7	Layihənin ümumi verilənlər mühitinin müəyyən edilməsi				
5.1.8	Layihənin informasiya protokolunun müəyyən edilməsi				
5.2.1	Təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi				
5.2.2	İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların toplanması				
5.2.3	Tender təklifi tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyən edilməsi				
5.2.4	Tenderə dəvət informasiyalarının tərtib edilməsi				
5.3.1	İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirəcək şəxslərin irəli sürülməsi				

5.3.2	İcra qrupunun BİM-in icra planının müəyyən edilməsi (təyinatdan əvvəl)				
5.3.3	Hər bir tapşırıq qrupunun qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirilməsi				
5.3.4	İcra qrupunun qabiliyyət və imkanlarının müəyyən edilməsi				
5.3.5	İcra qrupunun cəlb etmə planının müəyyən edilməsi				
5.3.6	İcra qrupunun risk reyestrinin müəyyən edilməsi				
5.3.7	İcra qrupunun tender təklifinin tərtib edilməsi				
5.4.1	İcra qrupunun BİM-in icra planının təsdiq edilməsi				
5.4.2	İcra qrupunun müfəssəl məsuliyyət matrisinin yaradılması				

Cədvəl A.1 (ardı)

İD	Şerti işarələr R Fəaliyyətin yerinə yetirilməsi üçün məsul şəxs A Fəaliyyətin tamamlanması üçün məsul şəxs C Fəaliyyət zamanı məsləhətləşmə aparılıb I Fəaliyyətin tamamlanmasından sonra məlumat verilib Tapşırıq	Təyin edən tərəf	Üçüncü tərəf	Baş təyin edilmiş tərəf	Təyin edilmiş tərəf
5.4.3	Baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyən edilməsi				
5.4.4	Tapşırıq üzrə informasiyaların təqdim edilməsi plan(lar)ının müəyyən edilməsi				
5.4.5	İnformasiyaların təqdim edilməsi üzrə baş planın müəyyən edilməsi				
5.4.6	Baş təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması				
5.4.7	Təyin edilmiş tərəfin təyinat sənədlərinin tamamlanması				
5.5.1	Resursların cəlb edilməsi				
5.5.2	İnformasiya texnologiyalarının cəlb edilməsi				
5.5.3	Layihəyə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının test edilməsi				
5.6.1	İstinad informasiyalarının və ümumi resursların mövcudluğunun yoxlanması				
5.6.2	İnformasiyaların yaradılması				
5.6.3	Keyfiyyətə nəzarət yoxlamasının həyata keçirilməsi				
5.6.4	İnformasiyaların təhlil edilməsi və paylaşılmaq üçün təsdiqlənməsi				
5.6.5	İnformasiya modelinin təhlil edilməsi				
5.7.1	İnformasiya modelinin baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən icazə verilməsi məqsədilə təqdim olunması				
5.7.2	İnformasiya modelinin təhlil edilməsi və ona icazə verilməsi				
5.7.3	İnformasiya modelinin təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi məqsədilə təqdim olunması				
5.7.4	İnformasiya modelinin təhlil və qəbul edilməsi				

AZS ISO 19650-2:2024

5.8.1	Layihə informasiya modelinin arxivləşdirilməsi				
5.8.2	Gələcək layihələr üçün öyrənilmiş dərslərin ümumiləşdirilməsi				

LAYIHƏ

BİBLİOQRAFIYA

- [1] ISO 6707-2:2017, *Binalar və mülki mühəndislik işləri — Sözlük — 2-ci hissə: Müqavilə və kommunikasiya terminləri*
- [2] ISO/IEC 19510, *İnformasiya texnologiyaları — Obyektlərin idarə edilməsi qrupunun biznes proses modeli və notasiyası*
- [3] ISO 21500, *Layihənin idarə edilməsi üzrə təlimat*
- [4] ISO 22263:2008, *Tikinti işləri haqqında informasiyaların təşkili — Layihə informasiyalarının idarə edilməsi üçün struktur*
- [5] ISO 55000, *Aktivlərin idarə edilməsi — Ümumi baxış, prinsiplər və terminologiya*

LAYIHƏ

Əsas sözlər: Binaların informasiya modelləşdirməsi, təyin edilmiş tərəf, məsuliyyət matrisi

LAZIMLIQ

Rəsmi nəşr

“Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu”
Publik hüquqi şəxs

AZS ISO 19650-2:2024

Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla,
binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında
informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması —
Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək
informasiyaların idarə edilməsi —
Hissə 2: Aktivlərin icra mərhələsi